

VERBEELDING BRENGT ONS OVERAL

De scheppende kracht van het onbewuste

*Logica brengt je van A naar B,
Verbeelding brengt je overal.*
(Albert Einstein)

Inleiding

Veel aspecten van het leven en werken hebben rechtstreeks te maken met zintuiglijke beleving, en vooral met de relatie tussen verschillende aspecten van die beleving. Een goede aanleiding om eens nader in te gaan op wat verbeelding eigenlijk is, en wat wordt verstaan onder beelddenken. Er zijn heel verschillende antwoorden op deze vragen te formuleren, samenhangend met het perspectief van waaruit wordt beschouwd.

Ik wil benadrukken dat verbeelding en beelddenken niet uitsluitend als een visueel begrip moeten worden opgevat. Dat wordt vaak gedacht vanwege de benaming, maar juist sensaties en emoties, smaak, reuk en klank kunnen deel uitmaken van het innerlijk beeld. Het woord 'verzinnen', met zintuigen waarnemen, zou de lading beter dekken maar klinkt niet serieus in onze taal. Door het verbindende karakter van de verbeelding kan een rijk inzicht en overzicht ontstaan. Met een 'talige' benadering zou daar een pittig traject van overwegen, opsommen en combineren voor moeten worden afgelegd. Van Mansukh Patel, schrijver en filosoof is de uitspraak: "Woorden zeggen zelden wat je wilt dat ze zeggen".

De groep waarin beelddenken een natuurlijke basis vormt voor ervaren, werken en leven is die van de kunstenaars, de creatieven, de mindmappers, en de intuitieven; de spirituele zoekers. In deze hele groep vindt men een onevenredig groot aantal hoogbegaafden, hoogsensitieve personen (HSP's), en zogenoemd paranormaal begaafden.

Beelddenkers op school, achtergronden en mogelijkheden

In de praktijk zien we steeds vaker moeders die er van alles aan doen om hun kind te ondersteunen in een zekere mate van 'anders' zijn, dat met name wordt signaleerd op school. Het kind is duidelijk normaal begaafd maar blijkt toch een probleem te hebben met de onderwijsmethode die op school wordt aangeboden. De termen 'beelddenken', en 'autistisch spectrum' vallen tegenwoordig al snel, specifiek: PAS, ook Passers genoemd: Personen uit het Autisme Spectrum. Deze kwalificatie is gericht op mensen met normale of hoge begaafdheid. (Asperger kan hier ook onder vallen) Dyslexie, en in mindere mate

dyscalculie, is bij deze kinderen aan de orde van de dag.

Recente onderzoeksresultaten tonen aan dat tegenwoordig 1 : 160 kinderen in Nederland Passer is, in de Verenigde Staten ligt dat aantal iets hoger, ongeveer 1 : 150. Deze hoge aantallen komen waarschijnlijk voort uit de fijne afstemming van het hedendaags onderzoek. Dit is aanleiding om de manier waarop over het autistisch spectrum werd gedacht flink bij te stellen. Francisca Scholte schrijft in een artikel (Volkskrant, 1-12-2007) dat het 'etiket' autisme ten onrechte wordt opgeplakt, en zij stelt dat 'een echte autist' nooit havo of vwo zou kunnen doen. Hieruit blijkt een verschil in opvatting of gebrek aan kennis over classificatie. De aversie tegen 'etiketten' is bekend en begrijpelijk, maar classificatie biedt wel de mogelijkheid om oplossingen op maat aan te bieden zodat ieder tot zijn recht kan komen. In de kern van de zaak komt het er op neer dat de wijze van communicatie in leren en opvoeden zal moeten worden aangepast. Daarvoor bestaan inmiddels al diverse methodieken.

Het woord beelddenken werd in de jaren dertig van de vorige eeuw geïntroduceerd door de logopediste Maria J. Krabbe. Zij kwam als eerste met de pedagogische theorie dat er kinderen zijn die in beelden denken in plaats van in taal. Ons onderwijs is in hoge mate talig, in de Verenigde Staten wordt dit *Leftbrain thinking* genoemd, denken met je linker hersenhelft.

Beelddenken is visueel-ruimtelijk denken en vraagt om een andere leerstijl, *Rightbrain learning* dus. De beelden vormen daarbij de taal. Ongeveer een derde deel van alle kinderen binnen een school is sterk visueel-ruimtelijk ingesteld, en nog eens dertig procent vertoont een lichte voorkeur voor deze stijl, zo blijkt uit Amerikaans onderzoek. Toch is zowel lesinstructie als lesmateriaal vooral auditief-volgorde, met als gevolg dat een meerderheid van de kinderen in onze scholen leert op een wijze die geen recht doet aan hun informatieverwerking. Er is tegenwoordig lesmateriaal met als titel: 'Ik denk in beelden en jij onderwijst in woorden'.

Ben jij een beelddenker? is de titel van een boekje van Nel Ojemann et al (1999), om kinderen op de basisschool in contact te brengen met het begrip beelddenken. Het is een klein avontuur van Tom Poes, Heer Ollie B. Bommel en Wammes Waggel. Ze worden achterna gezeten door de schurk Antonio. Wammes heeft een toverknol bij zich, die denkbeelden waar kan maken. Heer Ollie denkt meteen aan een mooie dure **AUTO**. De toverknol ziet alleen een woord in een tekstballonnetje, een 'waardeloos letterdenksel'. Daar kan hij niets van maken. Wammes heeft wel een duidelijk beeld van een auto, een mal houten karretje, een echte Waggelgedachte, en als de knol de verbeelding van Wammes tevoorschijn heeft getoverd rijden ze er snel in weg, tot het karretje uit elkaar valt. Als er iets nieuws bedacht moet worden staat Tom Poes ook erg te peinzen (naast een leeg tekstballonnetje), maar heer Ollie denkt **BOOT**.

De O's zijn reddingsboeien gelukkig, en daar drijven ze even op tot Wammes denkt aan een grote klomp met een zeil. In deze rare boot komen ze toch even goed vooruit, hoewel heer Ollie zich schaamt om zich in zo'n kinderachtige Waggelgedachte te laten drijven. Wanneer Antonio ze begint in te halen kan alleen een heel goede beeldgedachte ze nog redden, gelukkig denkt Wammes tijdig aan een vliegtuig.

Iedereen wordt geboren als beelddenker

Alleen ontstaat er tijdens het ontwikkelen van het taalbegrip verschil in het verwerken van de klanken. Beelddenkers blijven een voorkeur houden voor de beelden boven het taaldenken. Hun visuele voorkeur is sterker dan het auditieve vermogen.

Ouders worden wel eens wanhopig omdat hun kind nooit lijkt te luisteren. Het kind is snel afgeleid en voert alleen uit waar het een 'plaatje' van heeft gemaakt. Leerkrachten voelen zich soms in de maling genomen door hun schijnbaar afwezige gedrag. Het is herkenbaar voor mij om dit te ontdekken, mijn moeder is een beelddenker, en ik wachtte als klein kind al ongeduldig tot mijn moeder haar 'plaatje' had gemaakt, zonder dat plaatje gebeurde er namelijk niets.

Belangrijk is om het kind een opdracht of afspraak te laten herhalen om te checken of het 'plaatje' klopt en er niet iets is overgeslagen. Het is goed om te helpen met de vertaalslag (als dat nodig is) van de beelden naar de woorden. Dat kan soms even duren omdat er ook emoties en associaties in de beelden kunnen zitten.

Doordat in één oogopslag een ingewikkelde situatie wordt overzien waarbij alles op een bepaalde manier met elkaar samenhangt (die samenhang klopt niet altijd!) kunnen er hele originele omweggetjes of oplossingen ontstaan. Dit kan voor taaldenkers erg chaotisch en onbegrijpelijk overkomen. Geduld is hierbij dus erg belangrijk. Het komt voor het kind als een aangename verrassing om ineens op eigen wijze te kunnen communiceren.

Deze kinderen kunnen het erg druk hebben in hun hoofd, waarbij de beelden soms met elkaar in de war raken. Dat is vaak ook een aanleiding voor slaapproblemen of niet naar school willen gaan. Het eerste dat je met deze kinderen kunt doen is opruimen in het hoofd. Ik gebruik daarvoor een kastmethode en laat het kind alles netjes opruimen. Ik vraag waar de letters zitten, waar de cijfers, en nog heel veel meer. Op deze manier kan het kind ook zelf bepalen welke kast belangrijk is in de klas. Bij het lezen moet bijvoorbeeld de *la* waar de letters in zitten open gedaan worden. Overigens gaat dat opendoen niet altijd vanzelf, de sleutel is weg, of alles is ineens weg of anders.

Dat is een goed moment om samen met het kind visualiserend te zoeken naar onderliggende oorzaken en nieuwe dingen te verzinnen. Het is heel wenselijk om moeder dat aan te leren, zodat er altijd mee gewerkt kan worden, vooral als er iets naars of onbegrijpelijks gebeurt.

In de literatuur komen we een dergelijke werkwijze tegen als: *de Matrixmethode*, ontwikkeld door Ingrid Stoop.

Omdat we ervan uitgaan dat het kind al in trance is, zeker een visueel gericht kind, is hypnotherapie zonder welke vorm van inductie dan ook, uitermate geschikt voor deze problematiek. Ik heb vaak ervaren dat kinderen enorm opgelucht zijn door mijn, in hun ogen aparte, benadering van de innerlijke beelden. Leuk is dat ze vaak ook geïnteresseerd vragen stellen over mijn eigen 'kasten' en voor mij oplossingen gaan verzinnen. Deze kinderen zijn vaak zeer gevoelig, men noemt ze ook wel hooggevoelige- of nieuwtijds-kinderen. Ze weten heel veel 'zonder woorden', de omgeving kan weinig voor ze verborgen houden.

Het spreekt voor zich dat er zorgvuldig dient te worden begeleid bij televisiekijken, computeren en alles waar beeld aan te pas komt. Voorlezen is uitstekend omdat daarmee het auditieve wordt versterkt. Het kind kan steeds vertellen over de beelden die het ervaart bij het verhaal, op deze manier komen vaak vormen van synesthesie tot stand, zintuiglijke koppelingen.

Synesthesie, zintuiglijke koppeling

In 2007 kwam het boek: *Musicophilia* uit, van Oliver Sachs. Het zijn verhalen over de relatie tussen muziek en het brein, Sachs werd zeer geïntregeerd door de overweldigende kracht van muziek en muziektherapie. Deze neuroloog kan zo fijnzinnig observeren, en vertelt altijd met veel, haast kinderlijke, verwondering over bizarre gebeurtenissen en verschijnselen. Hij beschrijft bijvoorbeeld hoe een bevriende chirurg door de bliksem werd getroffen, en na reanimatie en een wonderlijke bijna-doodervaring terug wordt gebracht in de realiteit. Bijna twee maanden later wordt de man overvallen door een onverzadigbare honger naar muziek. Eerder had hij daar geen belangstelling voor. Nu *moet* hij vooral Chopin horen en zelf spelen, wat op zijn leeftijd nog een lastig leerproces is. Hij raakt geheel bezeten van zijn muziekbezigheden.

Hoewel neurologisch onderzoek niet echt de reden hiervoor kan aantonen concludeert Sachs toch dat zijn hersenen heel anders moesten zijn dan vóór de blikseminslag. Het is vermakelijk om deze verhalen te lezen, vooral omdat het inzicht geeft in de vele vragen die we kunnen stellen over onze eigenschappen en onze voor- en afkeuren. Sachs besteedt een hoofdstuk aan synesthesie, de koppeling tussen verschillende zintuigen. Synesthesie kan gezien worden als een neurologische stoornis, een 'foutje in de bedrading'. Men gaat uit van een soort permanente kortsluiting tussen verschillende hersengebieden. Mogelijk wordt daardoor de normale informatie-uitwisseling tussen die gebieden onderdrukt en werkt de rem minder goed. Deze ontremmingen kunnen tijdelijk ontstaan door gebruik van geestverruimende middelen zoals paddo's of LSD (De Beatles zongen: *'Listen to the colour of your dreams'*), of tijdens trance.

Een andere stroming stelt dat synesthesie een natuurlijk proces is, en dat iedereen vanaf de geboorte een uitgebreid netwerk heeft van neurologische verbindingen waarbij de verbindingen die actief geprikkeld worden blijven bestaan.

Sachs beschrijft synesthesie als een aangeboren fysiologisch vermogen om multisensorisch te kunnen waarnemen. Omdat veel mensen *mentale* verbeelding ervaren (metaforisch, alsof, doet denken aan...), heeft het lang geduurd voordat onderzoek aantoonde dat er mensen waren die daadwerkelijk vormen van muziek en klank in kleur zien, of in beelden. Er zijn mensen die ieder cijfer gekoppeld zien aan een kleur, altijd dezelfde kleur, anderen ervaren de dagen van de week in kleur.

Onze ervaringsbeleving is zo persoonlijk, alles is perceptie. Als dochter van een beelddenker heb ik ervaren dat mijn eigen beelden totaal anders functioneerden dan die van mijn moeder. (Mijn koppelingen zijn klanken zien en kleuren voelen.) Toen ik drie jaar oud was gingen we naar de voorstelling van een man uit Chicago die de wereld rondreisde met een waterorgel. Het was een enorm groot geval, met verlichte waterkolommen, gekoppeld aan klanken en kleuren, die ook ritmisch bewogen. Ik zat met mijn moeder in het theater en beleefde diep in mijzelf het begin en het einde van mijn wereld. Volgens mijn ouders heb ik daarna drie dagen amper een kík gegeven, ik was waarschijnlijk nog helemaal in trance na mijn superbeleving. (Het deed mijn moeder niet veel, eigenlijk vond ze het vreselijk) Later riep ik dat gevoel op door, als mijn vader orgel studeerde, op de grond te gaan liggen en de klanken van de orgelpijpen lichamenlijk te voelen trillen via de ondergrond om me te kunnen begeven in een wereld van kleur.

Pas tijdens mijn conservatoriumstudie praatte ik over de beelden, te vergelijken met landkaarten, die ik zag bij het muzikaal dictee. Ik merkte al gauw dat anderen die kleuren en beelden niet zagen, en zweeg er verder over. Dat doen de meeste synestheten.

In zijn boek: *Stemmen zien*; verdiept Oliver Sachs (2002) zich in de wereld van de doven. De gebarentaal is bij uitstek een beeldentaal en doven, verstoken van het auditieve, blijken vooral in beelden, ideeën en begrippen te denken. Doordat vroeger doven niet in aanraking werden gebracht met taalontwikkeling werd lang gedacht dat doven achterlijk en/of stom (in de betekenis van niet kunnen spreken) waren. Zonder het leren van welke taal dan ook wordt de mens intellectueel gehandicapt, het intellect raakt opgesloten. Ontwikkeling is nauw gekoppeld aan taalontwikkeling.

Sachs belicht het grote verschil in ontwikkeling van denkwijze tussen wel of niet doof geborenen. Diegenen die hebben kunnen horen kunnen ook na verlies van het gehoor innerlijk blijven horen en dit kan talig van opbouw zijn. Er blijft een zekere echo hangen van de wijze waarop dingen benoemd werden, die kennis blijft een rol spelen

bij de ontwikkeling en de communicatie. Het beelddenken is dus bij doven niet zonder meer vanzelfsprekend.

In: *Op een blauwe dag geboren*; vertelt Daniël Tammet (2007) alles over zijn opmerkelijke visuele ervaringen. Deze man, met diagnose Asperger, is een inmiddels wereldberoemde savant op rekenkundig gebied. Zijn synesthesie is ontstaan in zijn jeugd na een epileptische aanval. Hij is sterk gefocust op getallen en syntactische patronen en levert uitzonderlijke prestaties zoals reciteren van de wiskundige constante pi tot 22.514 cijfers achter de komma. Zijn gevoelsbeleving is sterk gekoppeld aan beelden van woorden en getallen, hij ziet deze als vrienden en neemt ze waar als vormen, kleuren en structuren. Daardoor kan hij ook snel een taal leren, hij leerde IJslands in een week. De combinatie van twee oorzaken voor beelddenken, in dit geval Asperger én synesthesie, komt zeer zelden voor. Het is fascinerend en aangrijpend om te lezen hoe deze man als kind geworsteld heeft met het overwinnen van zijn sociale tekortkomingen. Op dit moment is het zijn grootste wens om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het visuele leren.

Verder beschrijft Oliver Sachs zijn bijzondere ontmoeting met Dr. Temple Grandin in het boek: *Een antropoloog op Mars*. Deze hoogopgeleide autistische vrouw is een autoriteit op haar gebied en inmiddels wereldbekend. Haar boek: *Thinking in pictures*; kan gedownload worden op: grandin.com/inc/visual.thinking.html

Creatief beelddenken

Dit is een werkwijze die in het bedrijfsleven steeds meer wordt aangemoedigd. Aan managers, ondernemers, leden van een team, ontwerpers en vormgevers, worden steeds vaker trainingen aangeboden waarbij het beelddenken wordt aangeleerd, getraind en toegepast met als doel koers te bepalen voor individu, team of organisatie. Daarbij worden verschillende methodieken gehanteerd om de deelnemers te motiveren, en te stimuleren om visionair te denken. Waar ingezet wordt op persoonlijke ontplooiing en een (liefst levenslang) voortgaand leerproces wordt geput uit allerlei bronnen van ervaring met beelddenken, zoals: imaginatie; gerichte visualisatie; Jungiaanse vrije associatie waarbij metaforen een belangrijke rol spelen; hypnagogische technieken waarbij ook de kracht van dromen naar voren komt; nlp-technieken; aspecten uit de Gestaltebenadering en Boeddhistische meditatietechnieken.

Ghislaine Bromberger schreef daar een inzichtelijke methode over: *De kracht van beelddenken* (2006). Zij geeft aan dat beelddenken de creativiteit bevordert, en dat het zoeken van creatieve oplossingen langs minder bekende paden veel kan opleveren. Het beelddenken is vooral nuttig omdat het zich in een ander besef van tijd en ruimte beweegt dan de wetten van de logica.

Het laat de geest vrij bewegen naar een intuïtief totaalinzicht, biedt ruimte en openheid voor vernieuwing en verandering. Creatief brainstormen is behalve nuttig ook leuk en Bromberger stelt dat zelfrealisatie ontstaat in een creatieve wisselwerking met een relevante omgeving, zowel professioneel als privé. Dit is haar drijfveer voor het werken met beelden en het trainen van de verbeelding.

De mogelijkheden van beelddenken worden als volgt opgesomd:

- zelfontdekking en zelfontplooiing;
- de ontwikkeling van de intuïtie;
- de praktijk van het dagelijks leven;
- verhoging van creatieve vermogens;
- de helende wijsheid van beelden en verbeelding, ook bij ziekte;
- in contact komen met de spirituele dimensies van het mens-zijn op een dieper niveau.

Ogenschijnlijk grenst dit nauw aan therapie en veel van de oefeningen en visualisaties zullen zeker een therapeutische uitwerking hebben. Het grote verschil is echter de insteek.

Therapie is een gerichte methodiek, met als doel heling, inzicht of verandering. Hier is het leren verbeelden het intrinsieke doel.

De vele praktische oefeningen die Bromberger geeft zijn gericht op het leren ontspannen, het leren visualiseren op allerlei verschillende manieren, leren associëren door sprookjes te lezen, te tekenen en te mediteren.

Het creatieve proces van koersbepalen door beelddenken verloopt in zeven stappen en dit zijn de stappen die ons welbekend zijn bij de geleide fantasie met een leermoment zoals (her)beleven of inzicht krijgen.

1. Ontspannen is altijd het standaard begin.
2. Je gaat een weg afleggen, alle zintuigen worden aangesproken, je laat alles op je afkomen.
3. De linkerhersen helft wordt afgeleid, dan vindt een ontmoeting plaats en krijg je een hint waardoor je gericht wordt op een deelaspect.
4. Een onverwachte wending oproepen zorgt voor verrassende associaties. Via het fantastische kun je plotseling een nieuw idee op zien komen, dat kan een symbool zijn of een advies.
5. Terugkeer.
6. Je vertaalt de symbolen of adviezen naar je eigen probleem, vraag of wens.
(Bromberger, 2006)

Hypnotherapie, nlp en meer

Visualiseren, imagineren, focussen en mediteren is onlosmakelijk verbonden met de beroepsuitoefening van iedere hypnotherapeut. We willen een beroep doen op het eigen voorstellingsvermogen van de cliënt om inzicht, welbevinden en gezondheid te bevorderen. Omdat ieder mens wordt geboren als beelddenker is het bijna voor iedereen mogelijk om tot innerlijke verbeelding te komen onder leiding van een ervaren therapeut. De vorm waarin dat wordt aangeboden kan nogal verschillen en hangt af van de discipline (hypnotherapie, Yoga, focustraining,

TM, associëren, vrije expressie en drama, intuïtieve ontwikkeling, droomwerk), en van het voorstellingsvermogen en de vaardigheid van de therapeut/trainer.

Er is inmiddels uitgebreid en diepgaand onderzoek verricht vanuit de integrale medische benaderingen. Dat heeft aangetoond dat visualisatie, imaginatie, Yoga en verschillende vormen van meditatie significant bijdragen tot een goede gezondheid. Daarbij wordt vanwege de *bodymind* opvatting geen onderscheid meer gemaakt tussen lichaam en geest. Overal ter wereld worden trainingsprogramma's uitgevoerd gericht op ontspanning en activeren van innerlijke verbeelding. Mensen die vervreemd zijn geraakt van hun eigen natuur krijgen daardoor technieken aangereikt om weer thuis te komen in zichzelf.

Het is dus belangrijk te beseffen dat alleen al het aanleren van dagdromen, dromen, en imagineren een cliënt mogelijkheden biedt om in contact te komen met een groter bewustzijn van zichzelf en de eigen innerlijke werkelijkheid.

Soms hoor ik studenten hypnotherapie verzuchten dat het met sommige cliënten niet eenvoudig is om een sessie te doen vanwege een sterke cognitieve controle. In zo'n situatie is het goed om gewoon rustig een kleine training te starten waarbij iemand via eenvoudige oefeningen leert hoe de innerlijke verbeelding als het ware 'bevrijd' kan worden. Het eerste helende aspect daarvan is het scheppen van ruimte door beter contact te maken met lichaam en adem. Vervolgens kan er een uitwisseling op gang komen tussen het bewuste en het onbewuste door de verbeelding weer te bezielen. Het is daarbij uiterst belangrijk te onthouden dat niet uitsluitend moet worden ingezet op de visuele waarneming.

Mensen denken vaak dat symbolen een plaatje of een beeld zijn. Dat is niet juist, een symbool kan ook een gevoel zijn, een droom of een heel verhaal of een gebeurtenis. Op het raakvlak van het bewuste en het onbewuste heeft de informatie die zich aan ons voordoet vaak een symbolische betekenis. Onze symbolen zijn wel een taal, maar die taal is vaak metaforisch en niet altijd makkelijk te begrijpen.

Tijdens het trainen van de verbeelding is het belangrijk dat een dagboek wordt bijgehouden, waarin de meest aansprekende symbolen worden opgetekend, dat geldt ook vooral voor droombeelden. Op een later tijdstip kunnen deze symbolen een uitgangspunt vormen voor een geleide fantasie van waaruit een doelgerichte sessie kan volgen. Dit is de beste methode om de energie en de verbeelding van de cliënt weer vrij te laten stromen.

Gezonde verbeelding

Het Van Praag Instituut (vanpraaginstituut.nl) spreekt over 'gezonde verbeelding' als ondersteuning bij ziekte. Er kunnen cd's besteld worden met oefeningen, ook via de pagina gezondeverbeelding.nl.

Het instituut geeft de volgende toelichting bij de term: gezonde verbeelding:

- ontspant bij stress en onrust;
- vermindert pijn;
- maakt minder angstig en depressief;
- versnelt genezing van operatiewonden;
- verlaagt hoge bloeddruk;
- ondersteunt en motiveert;
- vergroot het zelfvertrouwen.

Het is een gemiste kans, dat dit niet gewoon hypnotherapie wordt genoemd. Gezonde verbeelding baseert zich op het gegeven dat het lichaam geen principieel onderscheid maakt tussen wat men zich voorstelt en wat men werkelijk ervaart. De visualisatieoefeningen zijn speciaal ontwikkeld om specifieke effecten ten behoeve van de gezondheid te bereiken, er zijn ook oefeningen gericht op een specifieke klacht. Doordat dit wordt aangeprezen als een goedkope methode om de eigen gezondheid te beïnvloeden (je hebt alleen een cd-speler nodig..) gaat het voorbij aan de toegevoegde waarde van de persoonlijke ondersteuning die de therapeut kan bieden, en met name bij zieke mensen is dat van groot belang.

De benaming *Simontontherapie* is, mede door deze opkomst van de *gezonde verbeelding*, en de aandachtgerichte therapieën enigszins achterhaald. Met name in de Verenigde Staten kun je daar eigenlijk niet meer over beginnen. Het zou goed zijn als de toegepaste behandelwijze door iedereen gewoon bij de naam genoemd zou worden, *gezonde verbeelding* is hypnotherapie en kan het beste worden aangeboden onder begeleiding van een hypnotherapeut. In de Volkskrant (20-10-2007) stond een paginagroot artikel met als titel: *Hulp van cd bij chemokuur*. Dit belangrijke artikel over de initiatieven van het Van Praag Instituut ging van begin tot eind over hypnotherapie, maar werd tot mijn spijt niet éénmaal als zodanig benoemd.

© Ingrid Mehrrens

Dit artikel verscheen in de TETH, Tijdschrift voor Educatieve en Therapeutische Hypnose, jaargang 24, 2008 nr. 1.

Bewerkt op 1 februari 2010

Geraadpleegde Literatuur:

Ghislaine Bromberger; *De kracht van Beelddenken* (2006 2e dr.); Nelissen Soest
Oliver Sachs; *Musicophilia*, verhalen over muziek en het brein (2007); Meulenhoff Amsterdam
Oliver Sachs; *Stemmen zien*; reis naar de wereld van de doven (2002, 5^e dr.); Meulenhoff Amsterdam
Oliver Sachs; *Een antropoloog op Mars* (1997, 5^e dr.); Meulenhoff Amsterdam
Daniel Tammet; *Op een blauwe dag geboren* (2007); Nieuwezijds Amsterdam
Nel Ojemann et al; *Ben jij een beelddenker?* (1999); Verse Hoeven Uitg., Raamsdonksveer
C.G. Jung; *De mens en zijn symbolen* (1993, 12^e dr.); Lemniscaat Rotterdam
James A. Hall; *Jungian Dream Interpretation, a handbook* (1983); University of Toronto Press

Geraadpleegde Websites:

Beelddenken.startpagina.nl
Euronet.nl/~mjkbeeld/
vanpraaginstituut.nl
beelddenken.nl
gezondeverbeelding.nl